

Semanario de conocimientos útiles, disposiciones oficiales é intereses de Filipinas.

Precios de suscripción:
En Manila, Dos reales al mes. En Provincias: Un peso el trimestre adelantado. Anuncios á 4 cuartos linea.

Oficinas: Intramuros Calle Real, 5 (librería).

LA LECTURA POPULAR

Director,
ISABELO DE LOS REYES

Editor propietario,
JOSE DE JESUS Y ROSARIO

Periodicong lingohanglálabas na paglalagyan ng mga hatol ucol sa paglayo sa ipagcacasaquit, pangagamot, pagsasacang, ayon sa hatol ng mairunong, mga leyes at cautasang ipinahayag sa *Gaceta*, balita sa iba't, ibang lugar, at iba pang dapat paquinabangan.

SUMARIO:

Reglamento de la Guardia civil;—El deber cumplido;—Me piden versos;—Los dos fábulas de Iriarte;—Vida de S. Clemente;—Noticias;—Anuncios.

CABUOAN:

Reglamento ng Guardia civil;—Catunculang ganap;—Pinatutula aco;—Ang dalauang fábulang ni Iriarte;—Buhay ni S. Clemente;—Mga balita;—Anuncios.

REGLAMENTO DE LA GUARDIA CIVIL

(Continuacion.)

Art. 1.º Los Jefes de puestos de la Guardia civil son responsables de que los individuos que están á sus inmediatas órdenes cumplan exactamente cuanto se les tiene prevenido y constituye sus obligaciones, marcadas en los reglamentos del cuerpo y en esta cartilla, así como cuanto se ordene por los jefes del mismo y los de las provincias y demás autoridades dependientes de estos en lo perteneciente al servicio.

2.º Son asimismo responsables de que los guardias se dediquen constantemente á perfeccionar su instrucción primaria y á saber y entender con claridad los referidos reglamentos y cartilla, así como las demás órdenes é instrucciones que el Inspector general del cuerpo circule, y que se impongan bien de la formación de sumarias.

3.º Deberán tener con ellos continuas conferencias con el objeto de que presentándoles casos prácticos sobre el servicio, diga cada uno el medio que adoptaría, y de este modo puedan comprender más fácilmente sus deberes y la índole de la institución.

4.º Cuidarán también de que estén bien enterados en las obligaciones que les imponen las ordenanzas generales del Ejército en sus clases respectivas y de las leyes penales.

5.º Reunirán por lo menos una vez cada semana, toda la fuerza que tengan á sus

REGLAMENTO NANG GUARDIA CIVIL

(Carugtong)

Art. 1.º Ang mga pinacapuno ng Guardia civil sa iba't, ibang lugar ay may catungculan na ang caniyang mga nasasacupan ay tumupad na ualang labis culang sa lahat niyang itinatadhana at nauucol sa canilang mga catungculan, na nacatitig sa mga reglamento at sa cartillang ito, gayondin naman ang bawat, iutos ng canilang mga pinuno sa pangulo at sa mga provincia at ibapang may capangyarihan na nauucol dito tungcol sa servicio.

2.º Gayondin naman catungculan nila na ang mga civil ay magsicap na luminis sa mga unang pinagaaralan, malaman at mauatasang maluanag ang mga naturang reglamento at cartilla, sampu ng mga ibang orden at tadhanang palacarin ng canilang inspector general at magpacabuti sa pagtatatag ng sumaria.

3.º Dapat maquipagusap na lagui sa canila, sa adhicang cung ipahayag sa canila ang mga pangyayari tungcol sa servicio, ay sabihin ng bawat, isa ang gagamitin niyang paraan, at sa ganitong paraan ay mauatasan nilang agad ang mga catungculan at bisa ng pagca civil.

4.º Pag-ingatan din namang masuri nilang magaling ang mga catungculang itinatadhana ng mga ordenanzas generales ng Ejército sa mga bagay na quinauuculan sampu ng mga parusa ng ley.

5.º Minsan man lamang isang lingo ay tipunin ang lahat niyang sundalo upang sa-

órdenes, para ejercitarla en el manejo de las armas, marchas y movimientos.

6.o Cuidarán que la casa-cuartel esté con el mayor aseo, que todo el utensilio se halle en el mejor estado de conservación, de lo que responderán á sus jefes en sus revistas periódicas: que las familias de los guardias casados tengan sus cuartos con el debido aseo y haya entre ellas buena armonía, y si hubiese algun discolo darán parte al comandante de seccion, para que disponga su salida de la casa-cuartel.

7.o La policía personal, la compostura esmerado porte y conducta de sus subordinados, son los objetos mas privilegiados á que debe atender, y que más pueden recomendar al jefe de puesto, ó perjudicarle para sus ascensos ó permanencia en el cuerpo.

8.o Cuidarán esmeradamente de que ningún individuo que se halle á sus órdenes, use prenda alguna que no sea de uniforme: que siempre que salgan de la casa-cuartel lleven bien abrochadas y colocadas sus prendas, y vayan lavados, peinados y con las uñas bien cortadas; debiendo pasar diariamente al efecto las oportunas revistas de policía.

9.o Impedirá que sus subordinados se entretengan en diversiones impropias de la gravedad y mesura del cuerpo.

10. Prohibirá bajo la mas estrecha responsabilidad, toda especie de juego de cartas, dados ú otros cualesquiera.

11. Vigilará que no tenga conversaciones indecorosas opuestas á la decencia pública.

12. No permitirá que por pretesto alguno se dediquen sus subordinados á ninguna clase de servicio ageno de su instituto.

13. Tendrá siempre los cuadernos y carpetas que se le marcan en los formularios, circulados por la Subinspeccion del cuerpo cuidando de que estén siempre corrientes y en un todo se ceñirá á ellos procurando conservarlos en el mejor estado de limpieza.

14. Asimismo tendrá siempre fijos en la tablilla al efecto como está mandado en los mismos formularios, las listas, estados y relaciones que en ellos se marcan, para que los individuos del puesto se penetren de cuanto está ordenado y conste en la misma; para el buen desempeño del servicio.

15. Procurará tener siempre en el puesto un ejemplar de la firma del jefe de la provincia, otro del Juez de 1.ª instancia, ó sea Alcalde mayor, y la de todos los go-

nayin sa paghauac ng armas, lacad at mga quilos.

6.o Pag-ingatan na ang cuartel ay laguing malinis at ang mga casangcapan ay na sa mabuting calagayan, bagay na canilang pananagutan sa caniyang mga Pinuno sa manacanacang pagvivisita: ang mga familia ng mga Guardianang may asawa ay magcaron ng canilang silid na dito,i, gamitin ang carampatang linis at caayusan, at cung sa canila,i, magcaron ng mangugulo ay ipagbigay alam sa comandante de seccion upang paalisin sa cuartel.

7.o Ang pagpapaamo, ang malinis na ayos, tindig at ugali ng caniyang mga sacop, ay siyang lalong dapat atindihin at ipagtagubilin sa pinacapuno ng puesto ó isira sa caniya upang huag mataas ó mamalagui sa pagcasivil.

8.o Pagingatang magaling na ang sinumang sacop niya, ay gumamit ng cagayacan na di ang uniforme: na sa tuing lalabas sa cuartel ay saradong labat ang botones at nacapiga ang mga casangcapan, bagong hilamos, husay ang buhoc at maieli ang cucu; sa gayo,i, cailangang usisain arao arao.

9.o Piguihing ang caniyang mga nasasacupan ay magalio sa mga libangang di nauucol sa cabigatan at carangalan ng cuerpo.

10. Ipagbauual sa ilalim ng mahigpit na pagbabala, ang anomang sugal sa baraha, dado at iba pa.

11. Ingatang huag magsalitaan ng mahalay na laban sa calinisan at camahalan ng madla.

12. Huag tulutan, sa ano mang dahilan, ang caniyang nasasacupan ay huminguil sa anomang servicio na di nauucol sa caniyang instituto.

13. Huag magauuala ng mga cuaderno at carpetang itinatadhana sa mga formulario na pinalacad ng Subinspeccion ng cuerpo, pag-ingatang laguing nacahanda pagsamasamahing tipi at pagsicapang malagay na malinis.

14. Gayondin naman ipiga sa mga tabla paris ng iniutos sa nangaturang formulario, ang mga lista, estado at relaciones na nangatititid doon upang masiyasat ng caniyang mga sundalo ang doo,i, itinatadhana; upang maganap na mabuti ang servicio.

15. Pagpilitang lagui na magcaron sa cuartel ng isang firma ng puno sa provincea isa ng Juez de 1.ª instancia ó Alcalde at ng

bernadorcillos del territorio que le esté encomendado.

16. Todas las noches nombrará los individuos necesarios para prestar el servicio periódico de patrullas, conduccion de presos ú otros semejantes que deban ejecutarse al dia siguiente, llevando al efecto el turno por escala rigurosa de antigüedad.

17. Aunque la Guardia civil debe estar siempre pronta para todas las funciones del servicio, el turno ha de llevarse para los ordinarios solamente, como se marca en el artículo anterior; pues para los sucesos del momento, y siempre que se interese el bien público ó el particular, el Guardia civil se mostrará digno del honroso uniforme que viste.

18. Los comandantes de puesto que fueren de la clase de tropa, en los pueblos en donde no haya otra autoridad, irán todas las noches al tribunal para verse con el gobernadorcillo y enterarse de las novedades que hayan podido ocurrir, saber las órdenes que hubiese recibido de asuntos referentes al servicio, enterándose de la *Gaceta de Manila*, si la hubiese, y demás que convenga al mejor desempeño de sus obligaciones.

19. Todos los comandantes de puesto deben pedir á los Gobernadorcillos, si ya no los tuviesen los bandos y órdenes superiores que tenga para cuidar de observancia.

20. Darán igualmente á dichas autoridades locales el auxilio que les pidan, siempre que sea para servicio propio y especial, del instituto.

21. Procurarán conocer á los vecinos de los pueblos y muy particularmente á los dueños, encargados ó arrendatarios de las casas de campo, de quienes pueden en su dia adquirir noticias muy provechosas al servicio.

22. Pedirán los gobernadorcillos de los pueblos nota de aquellos vecinos que con fundamento estén tildados de ladrones, rateros, vagos ó borrachos habituales, así como de las mugeres prostitutas y de mala fama, para hacer observar sus pasos y acciones y ponerlas á disposición de la autoridad cuando cometiesen algun delito.

23. Reclamarán asimismo de las citadas autoridades una relacion de los prófugos que haya de las quintas y desertores del Ejército con su media filiacion, expresiva ésta á ser posible, de las señas particulares y oficio de cada uno, para pro-

lahat ng Cápitán sa lupang inihahabilin sa caniya.

16. Gabi gabi ay maghalal ng tauong quinacailangan sa caraniuang pagpatrulla, paghahatid ng preso ó iba pang dapat gauin sa sumusunod na arao, sa gayo,i, taglayin ang paghahalihaliling iaayos sa laon ng servicio.

17. Cabit ang Guardia civil ay dapat gumayac na madali sa anomang servicio ang caniyang pag-iralay sa mga caraniuan lamang servicio gagamitin, paris ng nacatitit sa sinusundang artículo nguni,t, sa mga biglang pangyayari, at laguing nasasali ang cagalingan ng bayan ó ng iba, ay ipaquilala ng Guardia civil na siya,i, carapat dapat sa marangal na casuutang caniyang tinataglay.

18. Ang mga pinaca Comandante na para ring sundalo, sa mga bayang ualang ibang may capangyarihan, sa gabi gabi ay pasa Tribunal upang maquipagquita sa Capitan at matanto ang mga nangyayari, malaman ang ordeng nauocol sa servicio na unauain sa *Gaceta de Manila*, cung mayroon, at ibapang nababagay sa icatutupad na magaling ng caniyang mga catungculan.

19. Lahat ng mga pinaca Comandante ng puesto ay dapat humingi sa Cápitán, cung uala na, ng mga orden at pabando ng mga pinuno na dapat ingatan sa pag-ganap.

20. Gayondin naman ibibigay sa mga naiturang pinunong nacacasacop ang hinihingnilang tulong, cailan ma,t, nauocol sa talaga at tanging servicio ng instituto.

21. Pagsicapang maquilala ang mga tauo sa bayan, lalong lalo na ang mga may ari encargado ó arrendatario ng mga bahay sa parang na sa canila balang arao ay macacucua ng mga balitang paquiquinabangan ng servicio.

22. Humingi sa mga Cápitán ng mga nota niyong mga tauong may catuirang paratangang magnanacao manenecas, hampas lupa ó mapaglango. gayondin naman ng mga babaeng masama ang balita ó pagcaquilala sa bayan upang paquimatiagan ang mga quilos at cagagauan, at mailagay naman sa maycapangyarihan cung magsigaua ng anomang casalanan.

23. Hingin din naman sa nangaturang pinuno ang lista ng mga profugong quintos at mga nagtanan sa Ejército gayondin ang mga señas nila na malinao cung mangyayari, ang mga iba pang tanda at oficio ng bauat isa, upang pagsicapan ang paghuli, na sa

curar su aprehension, dando al efecto las debidas instrucciones á sus subordinados.

24. Igualmente reclamarán de los Jueces de primera instancia de la provincia, la relacion de los criminales, prófugos de Juzgado con la filiacion de ellos, para de este modo poder conocer quienes puedan ser, y arrestados que sean, los presentarán á su autoridad, pues la Guardia civil llenando este deber, librárá el terreno confiado á su vigilancia de malhechores.

25. Al recibir instrucciones de cualquiera autoridad, sino fuesen por escrito, cuidará todo comandante de puesto de anotarlas, para de este modo facilitar mejor su cumplimiento.

26. Estarán en continua comunicacion los comandantes de puestos limítrofes, dándose unos á otros las noticias que crean convenientes para el más perfecto desempeño del servicio á que están destinados.

27. En los pueblos en que estuviesen establecidos, y no haya otros agente de seguridad ó vigilancia, cuidarán de que los villares y casas de bebidas y comestibles, se cierran por la noche á las horas prevenidas por la autoridad competente; pero no por este cuidado emplearán las noches en patrulla por la población descuidando el servicio de caminos y despoblado.

28. Cuando el Comandante de un puesto reciba alguna requisitoria para arrestar á una persona, dará copia de las señas de ella á todos los guardias que tenga á sus órdenes, para que la lleven constantemente consigo y procuren verificar la aprehension.

29. Los dias en que hubiese mercado, ó fiesta en el pueblo en que se halle establecido, ó en alguno otro del distrito ó demarcación que le estuviere confiada, se dirigirá á él para mantener el orden; cuidar de la seguridad de los concurrentes y hacer observar las leyes.

30. Para desempeñar este servicio irá la fuerza completamente armada, y siempre al menos, el comandante del puesto y dos guardias. Cuando no se creyere esta fuerza suficiente, pedirá auxilio al puesto más inmediato, sin abandonar por esto el servicio preferente de las carreteras ú otro de esta clase, para lo que deberá siempre distribuirse la fuerza con la circunspeccion y prudencia que cada caso exija.

31. Si el puesto que deba asistir á

bagay na ito ay ibigay ang mga carampatang paraan sa caniyang mga sundalo.

24. Gayondin naman hingin sa mga Jueces de 1.a instancia ang lista ng mga may salang nagtanan sa mga Juzgado pati ng pagcacaquilalanan sa canila upang maquilala sa ganitong paraan cung sino sila, at cung mangá huli na, ay iharap sa capangyarihan niya, pagcat cung maganap ng Guardia civil ang catungculang ito, sa caniyang pagaalaga ay maliligtas ang bayan sa mga tulisan.

25. Pagtanggap ng mga turo ng sinomang may capangyarihan, cungdi nacasulat, ay pagingatang ititit ng sinomang Comandante de puesto, upang sa gayong paraan ay matupad na magaling.

26. Laguig magaalang ang mga pinacacomandanteng mageacaratig magbabalitaan ng inaacalang nararapat sa icatutupad na magaling ng serviciang pinagtadhanaan sa canila.

27. Cung sa mga bayang quinalalaguian ay ualang ibang taga pagingat ng bayan ó taga pagalaga, ay pagingatang ang mga billar, tindahan ng mga inomín at pagcain ay magsara sa oras na itinatadhana ng punong quinauculan; ngunit, hindi sa pagingat na ito ay pababayaang ang catungculan sa mga ilang na lugar.

28. Cun ang Comandante ng isang puesto ay tumanggap ng isang bilin ng sino mang puno upang ibilango ang sinomang tauo, ay magbigay ng copia ng mga señas ng naturang tauo sa lahat niyang sundalo, upang huag ihialay sa canilang catauan at pagpilitang mahuli.

29. Sa mga arao na tangi, ó pista sa bayang quinalalaguian ó sa ibang lugar na ipinagcacatiuala sa caniya, ay parunan niya upang alagaan ang cabusayan; gayon din ang capanatagan ng nangagsisidalo at ipatupad ang leyes.

30. Upang ganapin ang gayong servicio ay magsipareong husto ng armas, at laguig casama ang Comandante man lamang at daluang guardia. Cung inaacalang hindi caya ng caniyang mga sundalo ay humingi ng tulong sa puestong lalong malapit, na di iuan dahil dito ang serviciang lalong cailangan sa mga bulaus ó iba pang caparis, sa bagay na ito, i, dapat hatiin ang fuerza ng boong cabaitan at catalinuhang quinaacailangan ng ba-ua, t, pangyayari.

31. Cun ang puestong dadalo upang tu-

prestar el servicio en las fiestas de los pueblos fuese de los establecidos en la cabecera de la provincia ó fuera de la carretera, podrá acudir el comandante con toda la fuerza para poder mejor hacerse respetar en caso necesario.

32. Deberá tener una nota por escrito, y hacer un estudio particular de todas las carreteras, trochas, barrancos y montes que se encuentren en el distrito del puesto que esté á su cargo, á fin de tener un pleno conocimiento del terreno, el que cuidará escrupulosamente se adquiriera también por sus subordinados.

EL DEBER CUMPLIDO

El doctor X. gozaba merecida fama por su saber. Médico distinguidísimo de Madrid, su reputación, traspasando las fronteras de la patria, se había extendido por todo el mundo, obteniendo sus trabajos científicos entusiasta acogida de los médicos más eminentes.

Y no solo era un sabio el doctor X. Era también un trabajador infatigable y un hombre caritativo. En el primer concepto, figuraba en las corporaciones científicas más importantes, ocupaba un puesto preferente en el cuerpo médico de uno de los principales hospitales, y aún le quedaba tiempo para publicar obras sobre medicina que eran con razón muy estimadas.

Como filántropo, el doctor X. se había señalado tanto como médico. Su bolsillo jamás estuvo cerrado para el pobre enfermo necesitado de medicamentos ó de pan, y era muy frecuente en él, después de prestarles gratuitamente sus servicios como facultativo, dejarles con que adquirir los alimentos apropiados para la convalecencia.

De posición desahogada, aunque no rico, considerado de todo el mundo, adorado por los muchos á quienes, había favorecido con sus bondades, el doctor X. podía considerarse un hombre feliz, si no hubiese tenido la desgracia de haber escogido por esposa á la bella Herminia, tan frívola, caprichosa y ligera, como grave, sensato y formal era él.

Herminia gozaba reputación de coqueta, y éralo en efecto, Rubia, de tez de terciopelo rosado, de ojos grandes, negros y soñadores, sombreados por largas pestañas que ocultaban á veces el extraordinario bri-

parin ang servicio sa mga pista ng bayan, ay ang na sa pangulo ng provincia ó sa mga bulaus, ay macaparoroon ang Comandante na casamang lahat ang sundalo niya, upang lalong maipagalang sa mga bagay na cailangan.

32. Dapat magcaron ng isang tandang nasusulat, at tanging pag-aralan ang mga bulaus, suloc, gubat at bundoc na nasasacupan ng puestong caniyang pinagpupunuan, upang masiyasat na magaling ang caniyang quinalalaguan, na pagingatang magaling na magcaron naman ang canyang mga sundalo.

ADNARIM.

CATUNG-CULANG GANAP.

Nilalasap ng doctor X. ang carampatang puri sa caniyang dunong. Médicong litao na litao sa Madrid, ang caniyang capahaman, lumampas sa boong paliguid ng naguisnang bayan, ay lumaganap sa boong mundo, at inari ng boong lugod ng lalong mga bantog na médico ang caniyang marurunong na gaua.

At di lamang isang pantas ang doctor X. Siya, i, isa namang masipag na ualang pagod at tauong mauuin. Ang una, siya, i, casali sa marurunong na catipunang lalong mahalaga, siya, i, pinacamataas sa mga casamang médico sa isa sa madlang malalaquing hospital, at may panahon pa siya upang maghayag ng mga sinulat tungcol sa mga gamot na may catuirang mahalín.

Ang doctor X. napaquilala rin sa cagandahang loob paris sa pagcamedico. Ang supot niya cailan ma, i, di nageait sa mahihirap na may sequit na nagcacailangan ng gamot at tinapay, at madalas niyang gauin, na pagcagamot na ualang bayad, ay magiuan pa ng ibibili ng pagcaing nababagay sa pagpapalacas.

Nacaririusa, cahit dimayaman, quiniquilala ng boong bayan, guinigulio ng madlang pinautangan ng loob, anopa, t, ang doctor X. ay masasabing isang tauong maguinahua, cungdi napahamac na piniling maguing asaua ang mariquit na si Herminiang ualang muang, maraya at ualang ingat, paris ng caniyang camahalan, cabaitan at catiningan.

Si Herminia ay may bansag sa caquirihan, at gayon nga siya. Mapula, ang balat ay tila gumamela, ang mata, i, malalagui, maiitim at mapangarap natatabingan ng malagong pili-mata na cung minsai, natatago ang di ugaling ningning ng caniyang balintatao, pitis ang ticas na mabibilog ang huguis, ang quilos ay ma-

llo de sus pupilas, de talle esbelto, de formas redondas y de aire elegante y seductor, la esposa del Dr. X. era lo que puede decirse una mujer hermosa.

Adorábala su esposo con pasión y ternura infinitas y muchas veces, en los pocos momentos que podía robar á sus múltiples tareas, maldecía de su suerte que le privaba del placer de estar á su lado y gozar de las caricias con que ella demostraba un cariño que no había sentido nunca.

Porque Herminia no amaba ni había amado jamás á su esposo. De familia muy pobre, hermosa perla escondida en el rincón de miserable guardilla, violó el doctor allá en los comienzos de su carrera, y se enamoró de ella con esa intensidad que suele observarse en los hombres de carácter grave y reflexivo, cuando llegan á impresionarse. La hizo su esposa ofreciéndola una posición digna y brillante y compartiendo con ella una vida de honor y consideraciones, llena, por su parte, de ternuras y de delicadezas infinitas que la ingrata no supo apreciar.

Era Herminia de esas mujeres incapaces de dominar sus pasiones. Sabía que era hermosa, y su corazón ardiente no estaba satisfecho con el culto reposado, pero profundo y sincero, que le profesaba su esposo. Ansiaba placeres, triunfos de la vanidad, todo eso que brilla y seduce á la mujer, como seduce y atrae á la mariposa el brillo de la luz, que quema sus alas y consume su fragil cuerpo.

No habían de faltarle adoradores, ni ocasiones para caer en la tentación con que el mundo brinda á la mujer hermosa coqueta, y, como siempre ó casi siempre sucede, llegó á entregar su corazón y la honra, de un nombre ilustre, á quien valía menos que la víctima inocente de su frivolidad.

Era el marquesito de N. uno de tantos seres cuya misión en el mundo se reduce á no hacer nada útil ni nada provechoso. Joven, elegante en el vestir, pero con esa elegancia empalagosa y afeminada que hace al hombre esclavo del sastre y le asemejaba un figurín sin libertad y sin soltura; pero que pasaba por rico, aunque no se le conocían rentas, ni familia, ni modo de vivir; ducho en la ciencia de hacer la corte á las mujeres, con atractivos personajes bastantes para volver loca á quien, como Herminia,

riquit at mapangbihag, ano pa,t, ang asaua ng doctor X. ay isa sa masasabing babaeng maganda.

Quinahuhumaliogan siya ng ualang hangang pagibig ng caniyang asaua, at madalas na sa mga ilang sandali na nicanacao sa madla niyang trabaho, ay sinusumpa ang caniyang palad na nagbabawal sa caniya ng catouaang lumagui sa piling at lasapin ang paghimas na iniaalay ng boong pagmamahal na di niya dinaramdam cailanman.

Pagca,t, si Herminia ay di umiibig ni umibig cailan man sa caniyang asaua. Duc-hangduc-ha ang caniyang mga magulang, mariquit na perlas na natatago sa suloc ng ualang halagang dampang, naquita siya roon ng doctor ng bagong nag-aaral, at umibig sa caniya ng boong puso na dapat mapansin sa mga tauong mahal at mapaguari, cing tumim sa loob. Pinaacasalan niya at inalayan ng isang calagayang carapat-dapat at maning-ning at iohati siya sa marilag na buhay at pagquilala, puno, sa ganang caniya ng calambutan at caselamang ualang hangan na nialalang halaga niyang babaeng ualang turing.

Isa si Herminia diyan sa mga babaeng ualang cayang lumaban sa sarili. Natatantong siya,i, maganda at sa nagaalab niyang puso ay di pa sucat ang nacadapong pagibig, nguni,t, malalim at daquila na iohihimas ng caniyang asaua. Naghahanagad ng caligayahan, manaig sa capalaluan, at niyang lahat na nagniningning at umuudloc sa babae, paris ng pagbihag at pagaquit sa mariposa nang sinag ng ilao, na sumusunog sa caniyang paepac at tumutupoc ng marupoc na catauan.

Hindi siya cuculanin ng mangingibig ni pagcacataon upang mahulog sa tucso na idinudulot ng mundo sa magagandang babae, quiri, at, paris ng lagui ó madalas magyari, ibinigay ang caniyang puri at puso, sa isang marilag na ngalan, sa caniya na culang pa sa halaga ng nadayang bihag ng caniyang caungasan.

Yao,i,, ang marquesito de N. isa sa madlang bagay na ualang tungcol sa mundo cundi ang huag gumaua ng anoman ni anomang paquiquinabangan. Siya,i, bagong sibul, mariquit sa pananamit, nguni,t, cariquitang nacayayamot at tila babae na ipinaalipin sa sastre ang pagcalalaqui at nauauangqui sa isang piguring hindi macagalao at macacaang; datapua,t, nagmamayaman, cahit sa caniya,i, ualang naquiquilalang pinaagaanihan, ni camagaacacan, ni anomang hanapbuhay; sanay sa paquiquisap sa mga babae, sagana sa panghalina ang catauan na macahalang sa isang, paris ni Herminia, capus sa isip, ay mangyayari ang dapat mangyari. Ang «uhu-

nia, tan poco juicio tenía, sucedió lo que era natural. El «gomoso», el «clubman», el «sportman», el que nada sabía hacer, ni nada hacía, vino á ser el dueño de aquel corazón frívolo y voluble, incapaz de comprender el cariño noble y puro del hombre á quien engañaba.

No tardó mucho el doctor X. en conocer su desgracia. Un anónimo le enteró de las frecuentes visitas del marquesito á su esposa, que se verificaban siempre en las horas en que el médico se hallaba ocupado en su humanitaria profesión, y aunque el anónimo no precisaba detalles que hubieran podido ponerle sobre la pista de una traición en la que no quería creer, se propuso vigilar á su esposa hasta obtener la seguridad de su culpabilidad ó de su inocencia.

Habían transcurrido ya muchos días de incesante espionaje. La esposa infiel creyó notar que su marido sospechaba algo, y tomó sus medidas para desvanecer estas sospechas.

Ya casi lo había conseguido, y confiada en este, olvidó precauciones y proporciónó el engañado esposo la certidumbre que buscaba.

Una noche, en la que el doctor X. debía presidir la sesión de un importante centro científico. Herminia recibió á su amante confiada en que su esposo no regresaría hasta muy tarde.

No fué así sin embargo. La sesión hubo de suspenderse, y el doctor X. después de departir con sus colegas acerca de las causas que hicieron necesaria la suspensión, regresó á su casa.

En el momento de llegar á ella y al acercarse á la puerta de la calle, ésta se abrió, y un hombre embozado en una capa salió con aire recatado, aunque no tanto, que no pudiera ser reconocido al tiempo de salir; levantó la cabeza y dirigió su vista á uno de los balcones en que el doctor distinguió la sombra de una mujer. Era Herminia.

El doctor X. no dudó. Aquel era el ladrón de su honra, y si lo hubiera dudado, la rapidez con que el amante procuró alejarse al verse reconocido, se lo hubiera demostrado.

Loco de rabia, ciego por el deseo de venganza, el doctor corrió revolver en mano tras el marques.

Alcanzó en una de las solitarias calles

guin» ang «Clubman» ang «spotman», ang ualang guinagaua, ay siyang nagari niyong muang salauahang puso na di marunong humalata ng tapat at ualang halong daya pagmamahal ng tauong ng caniyang dinaya.

Hindi nalaot naquilala ng doctor X. ang capahamacan niya. Isang sulat na ualang firma ang nagpaaninang sa caniya ng malimit na pagdalao ng marquesito sa caniyang asawa, na laguing guinagaua sa mga horas na ang médico ay gumaganap sa caniyang ofisiong pangcapua tauo, at cahit ang sulat ay di magbigay ng paunauang dapat sanang ilagay tungcol sa bacas ng isang pagtatacsil na ayao niyang paniualaan, ay ipinalagay rin ang pagiingat sa caniyang asawa, hanggang sa masucol ang pagcaualang sala ó ang camalian nito.

Marami ng arao ang dumaan sa ualang humapay na paninictic. Napansin ng di tapat na esposa na tila may munting agam ang caniyang asawa, at nagbago ng palacad upang mapau ang gayong hinala.

Halos tinatamo na, at umaasa sa gayon, ay nilimot ang pagiingat at biniguan ang pinagliliuhang asawa ng catutuhanang hinahanap.

Isang gabi na ang doctor X. ay dapat mamuno sa isang catipunan ng carunungan, ay tinanggap ni Herminia ang caniyang inibig sa pag-asang hindi uuui agad ang caniyang asawa.

Ngunit, hindi nagcagayon. Piniguil ang pulong, at ng masabi ng doctor X. sa caniyang mga casama ang mga cailangang naguiguing dahilan ng pagcauntol, umuuui sa bahay.

Nang oras na siya, i, darating sa bahay at malalapit sa pinto sa daan, ito ay nabuesan, at isang tauong nababalot ng capa ay lumabas na tila nagaagam-agam cahit na di lubos, na di niya naquilala ng lumabas; itinaas ang ulo at tumigil sa isang balcon na dito, i, napansin ang animo ng isang babae. Yao, i, si Herminia.

Hindi naghinala ang doctor X. Yaon ang magnanacao ng caniyang puri, at cang naghinala, sa catulinang guinamit ng mangioigibig sa paglaya ng siya, i, maquilala, ay ipinahalata sana.

Haling sa galit at bulag sa nasang macapaghiganti tumachong revolver ang hauac sa camay na sinundan ang marquez.

Inabot sa isang malungcot na daang caratig at parang ualang malay sa guinawa ay ipinaputoc ang caniyang revolver.

uecinas, y sin darse cuenta de lo que hacia disparó su revolver.

Al dia siguiente, el Dr. X: se presentó como de costumbre, en el hospital á la hora de su visita. Salvo la palidez de su rostro, nada se notaba en él que pudiera suponerle autor en la terrible escena que tuvo lugar la noche anterior.

En la sala cuya visita le estaba confiada, un nuevo enfermo le esperaba. Era un joven á quien habian recogido los agentes de la autoridad en una calle poco concurrida de que presentaba una grave herida de arma de fuego en la cabeza. Privado de conocimiento y sin documento alguno que sirviese á identificar su persona, fué conducido al hospital.

El doctor se acordó al reconocerle y á su vista palideció. El herido era el joven marqués de N., el amante de Herminia su esposa. Durante un momento vaciló; luego, dirigiéndose resueltamente á la cama, seguido de los practicantes y enfermos, examinó el apósito y ordenó varios medicamentos que fueron administrados en el acto.

El herido, que desde que fué conducido al hospital no habia dado señales de vida, abrió los ojos dirigiendo á su alrededor miradas de asombro. De repente se fijó en el doctor, que impasible seguía todos sus movimientos, y lanzando un profundo suspiro y una exclamación volvió á quedar desvanecido.

Imposible expresar los cuidados que prodigó el doctor al enfermo durante el tiempo que pasó en el hospital. Luchó con la muerte á brazo partido, y triunfó en la lucha. Al mes, el enfermo fué dado de alta.

Al despedirse, el doctor X. le dijo en voz baja, muy baja.

—Caballero, el médico ha cumplido con su deber, y Vd. está curado. Ahora, el hombre de honor, villanamente engañado, cumplirá tambien el suyo.

Un mes después de su salida del hospital, el marquesito de N. caía atravesado el pecho por una bala. Esta vez la ciencia fué impotente, y el Dr. X. que, acompañado de los testigos y de uno de sus colegas, se acercó al herido, exclamó:

—¡Dios le haya perdonado!

HAMLET.

Nang quinabucasan ang doctor X., paris ng quinahiratihan ay na pa sa hospital sa oras ng caniyang pagdalao. Bucod lamang ang pamumutla ng caniyang muc-ha sa caniya,i; ualang napapansin upang mapaghimalaan na siya ang may panucala ng caquilaquilabot na pangyayari niyong sinundang gabi.

Sa isang cuarto na ipinagcatuual sa caniya ang pagdalao ay hinihintay siya ng isang bagong maysaquit. Yao,i, isang binata na pinulot ng alagad ng justicia sa isang lansangang di caraniuang daanan, at may mabigat na sugat sa ulo gaua ng armas de fuego. Ualang malay at ualang sucat pagcaquilalanan cung siya ay sino

Naalaala ng doctor na siy,i, siyasatin at nangilabot ng maquita. Ang may sugat ay di iba,t, ang binatang Marquez de N. ang iniirong ni Herminiang asaua niya. Sa loob ng isang dali ay nagalangang: saca dumulog na ualang agam-agam sa hihigan, casunod ang madlang practicante at taga pagalaga ng may saquit, siniyasat ang remedio at nagpacuha ng madlang cagamutan na noon din ay iquinapit.

Ang may sugat, na mulang dalhin sa hospital ay ualang taandang mabubuhay, idinilat ang mata at lumingap na humahanga sa boo niyang paliguid. Di caguinsa guinsa,i, tinitigan ang doctor, na minamasdaang; naiinip, ang lahat niyang quilos at bumitiu ng malalim na buntong hininga at napasigao na naualang muli ng loob.

Di sucat sabihin ang pag-aalagang pinuhunan ng doctor sa may saquit sa loob ng panahong siya,i, na sa hospital. Naquipaglabang nanghihina sa camatayan at nagtagumpay sa paquiquilaban. Isang buan lamang ang may-saquit ay gumaling na.

Nang magpaalam na ay ibinulong sa caniya ng doctor X. ng lubhang marahang pangungusap.

—Maguinoo, naganap na ng médico ang caniyang catungculan, at cayo,i, magaling na. Ngayon ang lalaquiog may puri, na pinagtacsilang dinaya, ay tutupdin na naman ang ganang caniya.

Macaraan ang isang buan ng paglabas sa hospital, ang marquesito de N. ay nalugmoc na ang dibdib ay sinalasa ng isang bala. Sa bagay na ito,i, uala ng magaua ang carunungan at ang doctor X. na casama ng caniyang mga sacsi at ng isang casamahan ay lumapit sa may sugat at sumigao.

—¡Pinatawad naua siya ng Dios!

H. FLORES.

¡ME PIDEN VERSOS!

I

Piden que pulse la lira
Ha tiempo callada y rota:
Si ya no arranco una nota,
Ni mi musa ya me inspira:
Balbuce fría y delira
Si la tortura mi mente,
Cuando rie solomiente,
Como miente su lamento;
Y es que en mi triste aislamiento,
Mi alma ni goza ni siente.

II

Hubo un tiempo... ¡y es verdad!
Pero ya aquel tiempo huyó,
En que vate me llamó
La indulgencia ó la amistad.
Ahora de aquella edad
El recuerdo apenas resta
Como quedan de una fiesta
Los misterios sonidos
Que retienen los oídos
Del bullicio de la orquesta.

III

Soy planta apenas crecida
Arrancada del Oriente,
Donde es perfume el ambiente,
Donde es un sueño la vida:
¡Patria que jamás se olvida!
Enseñaronme á cantar
Las aves con su trinar:
Con su rumor las cascadas;
Y en sus playas dilatadas
Los murmurios de la mar.

IV

Mientras en la infancia mía
Pude á su sol sonreír
Dentro de mi pecho hervir
Volcan de fuego sentía;
Vate fui, porque quería
Con mis versos, con mi aliento
Decir al rápido viento:
«Vuela su fama pregonada,
Cántala de zona á zona,
De la tierra al firmamento.»

V

¡La dejó!... mis patrios lares
¡Árbol despojado y seco!
Ya no repiten el eco
De mis pasados cantares
Yo crucé los vastos mares
Ansiando cambiar de suerte,

¡PINATUTULA ACO!

I

Pinatutugtog aco ng lira
umid at sirang laon na
pingquín ma,i. di cumanta
at tinalicdan aco ng musa,
nahibirapang magbadia.
Cung pupuguin niyaring isip.
arao,i, bulaang magtalic
paris ng bulaang hibic;
sa pagcalayo cong mapait
tanang caramdama,i, uainis.

II

May isang panahot,... ¡ito,i, tunay!
nguni,t, yao,i, uala na naman,
na aco noo,i, binansagan
poeta, ng caibigan
ó eaya ng capatawaran.
Mula noo,i, uala na
halos acong maalala,
ang tunog na cataca-taca
ng alingao-ngao ng orquesta
labí ng pista, ang capara

III

Halaman acong bagong singao
binunot sa Silanganan,
hangin doo,i, catamisan,
pangarap naman ang buhay;
¡Bayang di co malimutan!
Tinuruan acong umaui
ng sa ibang mga tinig
taguinting ng mga batis;
at sa malalauac na pasig
ng dagat na humihibic.

IV

Camusmusang co,i. samantalang
sa arao niya,i, tumataua
ang dibdib co,i, nagbabaga
tagos hangang calulua;
aco,i, naging poeta.
Sa mga tula co, pagca,t, hangad
sa matuling hangí,i, isaad:
«Dangal niya,i, ipagtauag
sa boong mundo,i, icalat,
sa lupa at alapaap.

V

Naguisnang baya,i, iniuan!
punong tuyot, bangal-bangal
di na umaalingao-ngao
mga canta cong nagdaan
tinawid co ang caragatan.

Y mi locura no advierte
Que en vez del bien que buscaba
El mar conmigo surcaba
El espectro de la muerte.

VI

Toda mi hermosa ilusión,
Amor, entusiasmo, anhelo,
Allá quedan bajo el cielo
De tan florida región;
No pidais al corazon
Cantos de amor que está yerto,
Porque en medio del desierto
Donde discurre sin calma,
Siento que agoniza el alma
Y mi númen está muerto.

Madrid 1882.

L. L.

ANG DAMONG PARIETARIA AT ANG

DAMONG TOMILLO

Binati nang damong ngala,i, Parietaria
ang isang Tomillong nacalapit niya:
ang pagbating yao,i, pagcutyang talaga,
ganito ang uica at ang parirala:

Ingatan ca naua ng langit, Tomillo,
sa iyo,i, totoong nahahabag aco,
sapagca,t, бага man lubha cang mabangō
sa lahat nang tanim na nangaririto.

Bahaguiya ca nang uma-angad dian
sa lupa na iyong quinatataniman,
halos ay uala cang calahating dangcal.
Dito na sumagot ang Tomillo naman:

Aco, nga, aniya,i, munsing na totoo;
nguni at бага man aco ay ganito,
aco,i, tumutubo,t, nabubuhay rito
nang ualang catulong na alin ma,t, sino.

Sa iyo, nga, aco tantong nahahabag,
sapagca,t, icao ma,i, mag-asal mataas,
cundi ca lumapit sa bato,t, yumacap,
calahating dancal di ca man umangad.

May tauong catulad nitong Parietaria
cung sa isang bagay na gaua ng iba
siya,i, magdaragdag ng munting nacaya
saca uiuicaing lahat gaua niya.

ANG DALAUANG CONEJO

Sa loob ng gubat may isang conejong
lumilipad halos sa tulin nang tacbo,
caya pala gayo,i, hinahabol ito,
at tinutugaygay nang dalauang aso.

Sa caniyang lunga,i, lumabas pagdaca
ang isang Conejong casama rin niya

Nasa,i, palitan ang palad,
nguni,t, di co nasiyasat
na sa buting hinahanap
libingang casindac sindac
ang isinasaboy ng dagat.

VI.

Sa ilalim niyong langit
ng lupang caibig-ibig
na lagac na humihibic
pangarap, lugod at pag-ibig
Huag hingan yaring dibdib.

Nang canta sa pag-irog
pagca,t, sa guitna ng lungcot
na quinaguluhan ng loob
ang calulua,i, nalulunus
at ang musa co,i, natapos.

KAPATID.

ang uica,i,: Hintay ca, anó yaen bagá,
ha, caibigan co, at tumatacbo ca?

¿Ay ano, ang sagot nang abang Conejo
aco,i, humihingal sa quinatatacbo,
sinusundan aco nang dalauang galgo,
at di patantanan nang mangá picaro.

Tumutol pagdaca ang casama naman,
ang uica,i, Oo, nga sila,i, nangarian,
ngayon ngayon lamang aquing napagmasdan,
nguni,t, hindi galgos ang dalauang iyan.

¿Cung gayon ay anó? ang tanong ng isa.
Ang sagot nang isa,i, Podencos aniya.
tumanong na muli yaen ng isa pa:
zat anong Podencos ang sabi mo бага?

Sagot nang casama,i, totoo, nga oo,
ang dalauang iyan ay asong Podenco.
Anang isa,i, galgo, at galgong totoo,
naquitang mabuti nang mangá mata co.

Iguiniguit din nang casama naman:
Podencos, aniya,t, hindi galgo iyan,
icao pala nama,i, ualang namomoangan,
sa bagay na ito,i, totoo cang mangmang.

Ipinipilit din matigas nang isa,
ang uica,i, galgo nga, sinasabi co na,
Anang isa,i, hindi, maulit ca pala
uica co,i, Podencos, nacayayamot ca.

Sa pag tatalala,t, cainitang ito
sila,i, naabutan nang dalauang aso,
agad hinandulong hinuling totoo
ang nangagtatalong dalauang Conejo.

Ang isang bagay ngang lalong cailangan
di dapat lisanin nang sino,t, alinman
dahil sa usapan ó pagtatalalan
sa bagay na munti,t, ualang cabuluhan.

Tinagalog ni CRISPULO TRINIDAD,

BUHAY NI S. CLEMENTE

PAPA NA TAGA ROMA SAMPUO NG MAÑA HIRAP NA DINALITA NG CANIYANG AMA AT INA AT NG CANIYANG TATLONG CAPATID NA PAUANG LALAQI.

(*Carugtong.*)

—Oo,t, sa ilalim nitong talinghagang ito ay sasaysayinco sa iyo ang mga dinalita cong hirap mulang paguiguing tauo:

Tantoin mo, mamâ na aco,i, anac nang dugong mahal, at ang napangasawa co,i, aquing casing uri at casing isa din sa camahalan pagca guinoo, cayamanan at pag ugali; ang aming malayao na pagsasama at pag sisintahan ay nagsupling ng dalauang cambal na lalaqui, at bucod dito,i, isapang lalaqui rin, na caligaligaya ang tindig, malubay mangusap, malambing ang quilos, at cabatang bata pa,i, matalas na ang bait. Sa guitna niyong matahimic naming pag susunuran at pagmamahalan ng cabiyac ng dib-dib co,i, gumaua ng sirat, nagsabog ng tinic ang demonio sapagca,t, isa cong bayao, na bao na mahal sa asawa co, palibhasa бага,i, capatid niya, ay nahila ng tucso at naulol sa aquing, na saan man aco paroon ay aco,i, sinusundan-sundan ng libhim at hinihicayat sa pag-lililo sa aquing casi; palibhasa naman aco,i, dili eulang ng bait at tapat na loob; ay sa catacutan cong cun yao,i, mahayag ay pilit magcacasamaan ng loob at, dili malayong ito,i, pagbuhatan ng camay ng aquing sintang asawa, ay dico na inolual sa caniyang mga pihicang tainga ang tanang nangyayari, na iquinacucutya cong sabihin, at dahil na tangi sa malalagay sa pangamba ang balisa cong buhay, ay madudungisan pa mandin ang puri ng aquing bayao, na бага mat, aco,i, guinayon ay mahal din sa puso co; ang minagaling cong paraan na icaliligtas sa madlang sigalot na nagbabalang gayon sa aquin, ay ang aco,i, lumayo,t, mangibang bayan muna hangang sa mapayapa ang alab ng pag nanasa sa aquing camay niyong aquing bayao, na naguing dahil nitong madla cong cahirapan; aco,i, nagdabilan, at cunua,i, may napaquita sa aquin sa bungang tulog na isa sa mga macapangyarihang dioses sa Olimpo, at aco,i, pinag utusang umalis sa aquing bayan, at ipag sama co ang dalaua cong anac na cambal, at cun dili gayo,i, pipisanan coming tatlo at magcaramaydamay sapagca parool.

Ang nacabuti nama,i, pinaniualaan aco ng aquing irog, pinabaunan ng tanang cong cailangan, pinasamahan sa ilang bataan namin, at pinahintutulang macapagtuloy ngunit,t, oh! sabihin co sa iyo ang aming panangisan, na ng aco,i, nagpapaalam na,i, dili cami nagcabitobitio, at ang lalo pang isinasaquit ng loob co,i, mauualay sa caniyang maligayang titig dahil lamang sa pagca ayao cong ihinga ang libhim na nasusugian sa aquing pusong natitiguib ng capighatian: inihatid niya aco sa lual ng bayan hangang sa maligayang sadseran doon sa masayang ciudad ng Roma, at dito,i, may dinatnan coming isang malaquing daong na talagang tutulae at ang tungo,i, sa Atenas: aco,i, lumulan at pinag-uan na ng tanang naghatid sa aquin na mga camaganac at caibigan, na aquing paraparang naalaala at quinaacuayan samantalang cami,i, napapalayo,t, napapalaot, at sila nama,i, tatanao sa aming anaqui,i, nanga lulumbay buhat sa pangpang. Sa di nag-lulubay at pasulong ng pasulong naming pag-lalayag ay cami ay ualang dinamdin na sa caragatan, hangang icatlong arao, na cami,i, marami ng dinaang pulo at nilampasang bayan, at malayo na sana ang aming dinarating na caringat-dingat ay biglang sa sasama ang panahon, na nag culimlim ang langit, nagsilaqui ang alon at binuntal na cami magcabicabila ng magcaauay na hangin; umunos cumidlat ng catacot-tacot, na ang acala co,i, catapusan na ng mundo; humanda na coming lahat sa camatayan, na nagsisipananngina lahat, laluna nang simpocan nang tubig ang aming sasacyan, nabali ang mga albor nagcauindang-uindang ang mga layag at cami,i, biglang ibayo ng magasauang alon sa isang bunduc-bunducang bato na tumubo sa ilalim ng dagat, at siyang pagcabasag ngaming daong na nagsitapong lahat sa tubig ang lulan at ang dili marunong lumangoy sa amin ay ng ualang capitan ay sa isang quisap mata,i, nanga tabunan ng alon, at mga ulo na lamang ang naglutang na aquing napanood, ng aco,i, mapahaguis at casunod co,i, isang malaquing putol na cahoy, na dumagan dito sa camay co samantalang aco,i, nacacapit doon sa matatalim na batong buhay, ay ang acala co,i, dina aco pagsasaulan ng hininga, at nagbabatis ang dalaua cong mata, hangang mapagabi at magulol ang pagcalingatong ng dagat na uala bagang pag-lulanan athalos magputoc ang dibdib coto-uing mapag-uari co ang gayong pagcapangan-yaya.—Ay! mga bunso cong liyag—anaquin

—saan na cayo naroon, at di na niniyo quinahabagan ang inyong ina? Doon sa oras na calaguim-laguim ay uala acong malaman pagpuclan ng aquing malumbay na panambitan, at samantalang dumarahas ang sigua at nagnngitngit ang langit, ay sinisisi co ang sariling bubhi, di lamang ang asaua co—anaquin—cundi sampo naman ng aquing irog na bayao, at cung matanto nila yaong mapag-lao cong calagayan, ay pilit matutunao sa hapis ang canilang pusong quila-bot ng tigas. Oh! saquit na labis ng bangis poh palad cong napacasau! ano pa ang halaga—ang uica co sa sariling loob—nitong aquing buhay cundi co na muling maquiquita ang dalaua cong anac!—nguni, t, sanda-saudaling parang tumatahimic niyon ang puso co sa maala-alala co lamang, na cung mau-maga at mag-liuanag, ay maiisban na aco niyong matinding dusa, sa pagca, t, pilit, anaquing. magbibigay caaliuan sa aquin ang maquitang maquita co lamang ang bangcay ng aquing mga mutya; aco, i, napasasalamat, at camay co na lamang ang nalahang ng sugat, at dili anaquin ang dibdib o muc-ha co ang nabasag doon sa matatalim na batong buhay bagama, t, manaca-nacang ibig co ng bumulusoc na magpacalunod, at ng mabigyang hanga na lamang ang antac ng aquing mga sugat, na parang tinadtad ang aquing catauan. Nagbucang liuay-uay, at ng anyong aangat sa silanganan ang arao, ay siyang pagca payapa ng dagat at pag-liuanag na agad uala na ang dalaua cong anac, at ang tanan cong casacay at cun saan na ipinadpad ng alon, at uala na acong namasdan cun di langit at tubig, at sa dacong malayo, i, aquing nabanaagan ang masayan dalampasigan nito ngang pulo at banyang ito; at pagca tanao co ng nangangaboc-ngaboc na bobida ng maraming bahay, at ng mga palalong torre nitong daquiang castillo, ay aco, i, natoua, t, aquing maala-alala ang ma-carangalan ng aquing linac-hang ciudad at caharian. Mapamaya-maya, i, aco, i, nilapitan ng isa sa maraming bangca ng mga mamamalacaya, na bagong calalabas at aquing tinauagan ipinaquisacay naman acong dalidali at cami, i, napa gaui sa pampang na ito at dito aco sinalubong ng mga asaua, t, anac nitong nagsipag-ligtas sa aquin: para silang nanga hambal, at cami, i, nag-iiyacan hangan sinasalita co ang tanang napagsapit naming mag-iina, at pagcatapos ay aco, i, binigyan nila ng bihisan, sa sapagca, t, aco, i,

totoong babad na magdamag at nangangato na sa guinao, inaalio aco ng iba, at nagcpit-capit sa aquin na aco, i, pinag-lilibutan, at isa, t, isa, i, nag-aanyaya sa aquin at aco, i, ipinagsama sa canilang bahay: uala acong maalamang sundin, at muli, t, muli ang aquing pasasalamat bagama, t; di rin nababahao pa ang sugat ng puso cong gaua ng hapis, at sarili cong camang-mangan; nguni, t, ang pinaquisamahan co, i, isang babaying matanda at duc-ha na nagca asaua din ng isang marinero, at mulang mabauo, ay di na muling napacasal, dahil sa malaquing pagsinta niya sa namatay na irog; malaon ng nagsasamang parang magcapatid at nagdadamay sa ano mang gagauin at mga dinaralatang cahirapan, nguni, t, siya, i, agad nagcasauit na hangang ngayo, i, lumpo, at mahina, na anaquing inaalagaan; aco nama, i, tiguib calumbayan dahil sa casalatan namin sa madlang bagay, at ni ipagpauing gutom cami, i, uala, na ang cadalasa, i, sumasala cami sa oras na dalaua, para na nga ngayon, na di pa cami tumitiquim ng agahan, caya aco, i, narito na namang manghihingi ng limos sa pintoan nitong palacio, at baca may sa daraang mahabaguin sa duc-ha, na aquing madulugan.

Malaqui ang touang tinamo ng puso ni S. Pedro sa gayong nacahahambal na historia, at aniya, i, niyong arao na yao, i, taang talaga sa pagcatatoua, at capalad-palaran manding totoo cun ang babaying capanayam ay maguing ina ni Clemente, at cumaba-caba pagdaca ang caniyang dib-dib, at quinauit sa camay ang caniyang causap, na pinatitigang halos maguulid sa mata ang caniyang mga luha, at tumanong ng ganito.

—Icao бага, tabi, i, sino, ano-ano ang pangalan ng iyong dalauang anac na cambal, at alin ang bayang iyong tinubuan?

Siya nama, i, naraig niyong cahihyang cacaniyahan ng mga babayi, na sa paga-yong anyo, i, iquinacutya niyang ipahayag ang caniyang tunay na pangalan, at sinabing siya, i, taga caharian ng Siria, tuloy pinagtauag ng ibang pangalan ang caniyang asaua at mga anac.

—Oh babayi maanong mag uari-uari cat, bawin mo iyang naipangusap, sa pagca, t, cundi aco nagcacamali, i, ngayong mabibihis ang tanan mong caairapan. at tayo, i, sasa ligaya, cun бага magcatotoo ang cutog ng loob co na icao ay ina ng isang maganda, t, pantas na binatang aquing casama, na taga Roma, at may pinagsabi sa aquing

bagay na nacacahanig niyang tanang sinasaysay mo sa aquin, at ang naiba nga lamang ay ang mga pangalan at ang bayan.

—Tunay бага? Salitin mo nga naman ngayon sa aquin at icatotoua cong paquingan.

Dito sinalitang lahat ni S. Pedro ang buhay ni Clemente, na pagca banguit niya ng pangalang ito, o niyong sa binatang caniyang casacay sa daong, ay biglang nalugmoc at naualan ng diwa yaong babayi sinapupo naman siya, t, binangon ni San Pedro, at ng nacamalay na ng pagcatao, i, dito siya nanambitan ng calnuos-lunos at ang uica, i,:

—Poon co, t, ama, aco, i, iyong patauarin dito sa nagana cong casalanan; at tantoin mong ang binatang iya, i, anac co, at aco ngang maralitang na saharap mo, i, siya niyang ina, na dala ng pagcababayi at capalaluan co, at sa pagca masid co sa sariling caralitaan ngayong mga panahong ito, ay iquiacutya cong ipamalay sa iyo ang tunay cong pangalan, at ang sa asaua co, t, anac, sampon ng tinubuan cong baya, t, caharian. Oh! ito ang masaclap na bunga ng gauing pagsisinungaling at ng maibangon lamang ang puring napanganyayal ay!; nguni, t, alang-alang sa Dios ay mahabag ca sa aquin ang quinadoroonan ng mutya cong anac upan ding sa suhay ng caniyang malayao na titig ay macapangapit yaring nagsisipangatog cong tuhod sa catandaan, at ito, i, pangaco cong sucat na ang ga lisa ng caniyang laman ang aquing masilip, ay aco, i, magsasauli sa bata, t, patay na mabubuhay ngayong para mo nang naquita.

—Oo, t, maquiquita mo siya ngayon din—ang tugon ni S. Pedro—hayo, t, bumangon ca at sumama ca sa aquin.

At alipala, i, quinauit siya sa camay at inacbayan ni S. Pedro, dahil palibhasa siya, i, matanda na at mahina pa ay nagcailangan nganing acayin. Tinungo nila ang daongan na quinasadsaran ng sasacayan, at dinatnan naman nila dito ang lahat ng sacay, na catutugpa pa lamang galing ding sa bayan, na para-parang nang totoua at nagtatanungan ng bagay na pinaca maririquit sa canilang mga panood na mga edificios doon sa Arado: mana, i, natanauan nilang dumarating ang canilang Maestro, at may inaalalayang isang matandang babayi; at sa pagca nga biglang lumundag sa pampaug si Clemente, t, siyang cauna-una-

hang sumalubong at ticang hahalinhan o totouangan niya si S. Pedro, ay ang uica nito doon sa babayi.

—Itong dumarating na ito ang anac mo, ito at dili iba si Clementeng taga Roma, na siyang may salita sa aquin ng tanang sinaysay co naman sa iyo.

MGA BALITA

Di anhin ang sabihan sa Annapolis ay si nuboc sa Arsenal doon cung alin ang lalong matibay na mabuting ibalot sa mga vapor na pangdigma: caya, t, macadalauangpuong quinaon ang baua, t, isa sa limang sumusunod na ganito ang nilitauan: ang pulos na acero ay nagca durog-durog; ang acerong may nikel ay nagca butas-butas lamang; nguni, t, ang nikel harvey ay hindi naano cundi nadudurog pa ang bala pag-abot sa caniya.

—Ang sabihan sa Barcelona, picilit na pinapag-laliyong ang lahat ng mason ng mga capoua nila masong nag-lalaliyong.

—Ibinabalitang sa Berlin ay naghayag ng isang casulatan ang isang dama de honor ng emperatriz sa Alemania na pinagcaguluha, t, quicagaitan ng matataas na tauo doon.

Ang naturang dama ay isang condesa ang ngalan ay Bolow Dennewitz at *La falsa moral en la vida moderna de las mujeres* (Cabaitang paimbabao sa panahong ito nang mga babayi) ang ngalan ng inihayag na casulatan. Dito, i, hinihingi ng condesa na limang taon lamang magsasama ang mag-asaua at mababago sa gayon ding caluat cung guinugusto.

Umaayon ang condesa sa pagsasama ng di casal. datapoua, t, catungculan ng ama na quilalanin at turuan ang mga anac at apo sa pagsasamang di casal.

Sa icalauang casulatan, ay siusumang ng condesa ang mga bagong palacad ng emperador at totoong nagpapaquilalang lubgang nagnngingitngit.

—Cailan caya tayo magcacaron ng gayong babai?

—Inihayag niyong martes sa *Gaceta* ang autong inilagda ng Sala tercera ng Tribunal Supremo de Justicia sa causa criminal na guinawa sa Audiencia dahilan sa sumbong ni D.a Juana Goco, ngayo, i, heredera niya na si D.a Esperanza Goco, laban cay D. Francisco Murube y Galao at iba pa sanhi sa mga salang falsedad at pagpiit na laban sa

matuid, mga salang quinapitan ng sumusunod na hatol:

«Binabacbac ang sala at pinatawad tungcol sa casalanang falsedad na hinihinalang guinaua sa inventario nang mangga pag-aaring inangquin ó quinuha sa bahay ni D.a Juana Goco, bausin ang icatlong bahagui ng mga costas na dapat magugol hanga ngayon; caya sa bagay na ito ngayon pa lamang ay calagan na tungcol sa nauucol sa naturang casalanang at cing sacaling di dapat mamalaguing bilango sa icalauang casalanang ang lahat ng may sala na sila D. Francisco Murube, y Galan, D. Vicente Santos Cruz y Geronimo, D. Cipiriano Lais S. Pedro, don Manuel Villalba y Amores, D. Ramon Sanchez Ferrer, D. José Martin y Matute, don Genaro Teodoro y Reyes at D. Dimas Naval y Bautista, gayon may tuloy rin ang pagcabilango ng tatlong nauna na siyang pangulo sa causa ng unang casalanang falsedad na dahil dito, i, itinagpus na ang causa: para sa pagbigay alam sa canilang lahat at madaling pagpapaula, ay magpadala ng eatutuhanan ng autong ito sa Magistrado nang Audiencia sa Maynila, D. José García de Lara, pagcat, siya ang tanging Hucom na nagpanucala ng sumario.....Pinagcaisahan at pinagpirmahanan ng mga Guinoong nacatitig sa guild.—Antonio Maria de Prida, Juan Francisco Bustamante, Federico Melchor y Lamanette, Mariano Die, Juan N. de Undabaytia, Daniel Rodriguez ang Magistrado D. Victoriano Hernandez inihalal sa sala at di nacafirma si don Antonio Maria de Prida, Licenciado Carlos Bonet.»

—Inihayag niyong *Gaceta* ng martes ang paghahalal sa mga casunod na Jueces de Paz. Balang D. Hermogines Marcó.—Juez de Paz. Id. D. Ignacio Naval.—Sustituto. Abucay.—D. Rafael Ganzon.—Juez de Paz. Id. D. Nicolás de la Fuente.—Sustituto. Mariveles.—D. Basilio Villanueva.—Juez de Paz.

Id. D. Benjamin Castillo.—Sustituto.

Orani.—D. Hipólito Oliveros.—Id.

—Sa napapaso ang mabute ay capitan ng isang copang colodion ang lugar na maysaquit at tacpan ng basahang malinis puti at tiyó,

—Sa iba, t, ibang balitang galing sa Roma ay casali ang sumusunod: Ang Papa ay umasisti sa Consistorio público, at mahinangmahina ang voces ng mangusap, nguoi, t, maliuanag at malacas ang catauan.

—Nabasa namin sa isang periódico sa

S. Sebastian: «Camacalaua sa hapon ay pinapansin sa Irun ang isang taga ibang lupa na may putong na sombrero ng señora, na marahil ay sinadiya upang huag bumayad ng buis. Caya ng maquitang magdaan nang mga guarda ay pinagtauanan na lamang at di quinoibo. Ang gayo, i, isang magaling na paraan upang huag masita.»

—Ang mangingisdang vapor *S. Pedro*, niyong miércoles ng hapon ay dumating na isang daan at anim na puong isdang malalaki at sariua ang taglay; at naghalaga ng labing-apat at labing-limang sicapat ang ba-
uat piraso.

Mangisda naman tayo.

—Ipinagalis ng mga may ari ng café sa Paris ang bigotes ng canilang mga sirviente.

Ang gayong bagay iquinahalay ng mangga binata at iniluha ng mga babai pagcat, lubhang quinalulugdan nila ang bigote ng canilang novio ó asaua.

—Tinatawag ng Juzgado sa dacoong Amihanang ng Madrid ang mga may carapatang magmana cay D.a María de la Salud Tuason y de la Rosa, tubo sa Mariquina, na namatay sa tatlong puo, t, isang taóng edad niyong 2 ng Mayo ng 1890, upang ipaquilala ang canilang catuiran sa loob ng dalauang buan.

—Niyong Noviembre ng nacaraan ang isang hermana de la Caridad sa convento ng Levallois Perret, ay pumayag na laplapin ang balat ng caniyang isang brazo upang itapal sa nasunog na brazo rin ng isang batang lubhang nahihirapan.

Ang naturang hermana ay nagnangalang Cecilia.

—Si Yoangka, marunong na taga Japon, ay nagharap sa caniyang Emperador ng isang bagay na lubhang mahirap masunog, upang gaging pangbalot sa mga bahay. Nababana na parang lastico ang naturang bagay at napatitigas namang parang bato cing ibig. Hindi pa inihahayag cing ano-ano ang pinagtahalo-halo.

—Lahat ng Gobernador civil at Político Militar ay may capangyarihang magparusa at magpamulta, ayon sa pasiya ng párrafo 21 ng art. 6.o ng Real Decreto niyong 5 ng Marzo ng 1886.

—Minsa, i, naisipan ng isang emperatriz sa Austria na ipadala sa Viena ang lahat nang gigante at enano ng Alemanía.

Ang naturang tauo, sa cagustuhan ng emperatriz ay pinagpisun-pisan sa isang bahay, at isang medicong francés na nagnangalang

Guy Patin ang siyang namamahala, na tootong malaqui ang pag-iingat niya at baca bagabaguin ng mga gigante ang mga enano: nguni,t, ang nangyari ay ang malalaqui ang inapi ng malilit.

Ng macaraan ang gayon ay tila pinagtiti-bay na ang mabababang tauo ay sagana ang isip; nguni,t, hindi gayon, uala sa laqui ni sa liit ng catauan ang taas o icli ng pag-iisip. Mahiguit ng dalauang daang taong nang-yari ang bagay na yaon.

Natagpuan ang mga buto ng martir na si S. Fortunato sa palacio ng mga Conde de Redando, sa Lisboa. Itong Santong catauan ay alay na tinanggap sa Roma ng mga canunuan ng Condeng napapanahon; nguni,t, nalimutan ang caniyang mula dahil sa caramihan ng sacunang nilangap ng angcang ito.

—Catoua-toua ang sumusunod na balita:

Sa pagdalao ni Federico II de Prusia na casama ang capatid niyang Enrique sa convento sa Silesia, bago umalis doon ay tinanong ang P. Guardian cung mayroong ibig hingin.

—Oo, po—ang sagot ng fraile,—ipinamamhac co po sa camahalan mo, na itulot ninyong aco,i, macatangap sa conventong ito ng dalauang novicio taon-taon, tangi sa bawal ng ley.

—Itinutulot co po sa inyo,—ang sagot ng Emperador—at gusto cong aco ang magpadalang una ng dalauang noviciong inyong tangapin.

At nilingon ang capatid at sinabi sa uicang frances, pagca,t, ang acala,i, di mauauatasan ng fraile ang sumusunod:

—Magpapadala aco ng dalauang asno sa hangal na ito.

Nguni,t, ang Guardian la lubhang pantas natatantong mabuti ang caseragatihan nang monarca, ay sumagot ng ganito:

—Yamang cayo,i, lubhang mauuain, ay pangangahasan co pong humingi sa inyo ng isa pang bagay, na ipagcaloob mo po sanang sa dalauang noviciong inyong ipadadala, ang isa,i, babansagan co ng ngalan ng Inyo pong Camahalan at sa isa,i, ang ngalan ng inyong capatid.

Nagtinginan ang magcapatid at di na-caquibo.

—Sa loob ng mahabang panahon ang mga bahay na itinatayo sa Lóndres ay labing-isang libo taon-taon o siam na raan buan-buan.

Dito sa huling buan ng Marzo, ayon sa sabi ng Censo ng poblacion, ang bahay sa Lóndres ay pitong daan pitong puo,t, isang

libo, apat na raan at labingtatlo, na tinatahanan naman ng limang millon at ualong daang libong tauo.

—Pinag-uusapang taglay ang catotohanan na di malalao,t, magcacaron ng luz electricang pauupahan ng mura sa may gustong gumamit gabi-gabi sa canilang bahay,

—Sa mga balita ng *El Comercio*, na galing sa España, ay sinipi namin ang casunod: «Guinupit co sa isang periódico itong balitang nauucol sa *Asociacion Hispano-Filipina*.

«Pinili ng junta general ng *Catipunanang España,t, Filipinas* ang sumusunod na juntang magpapanihala: Presidente, D. Miguel Moraita; vice-Presidentes, Sres. D. Felipe de la Corte, D. Antonio Balbin de Unquera at D. Luis Vidart; tagapagingat ng cuarta, D. Flabiano Cor de Cruz; Secretario general, D. Eduardo de Lete at anim na vocales. Ang gaganap na pulutong ay ang presidente, ang secretario at ang mga guinooong vocales na si D. Marcelo H. del Pilar y Gatmaytan, D. Manuel Labra at D. Mariano Ponce.

«Ang *Asociacion* o *Catipunan*; na itinataganang magdulot ng madlang cagalingan sa Sangcapuluan Filipinas, sa madlang mahalagang pinagcayarian, ay minarapat ang maghain sa Cortes ng isang caraingan na dito,i, hinhihingi ibalic sa Filipinas ang caniyang catuiran na magcaroon ng Diputado na iayos sa calagayan ng metropoli at ng caniyang mga provincia sa Ibayong dagat Cuba at Puerto-Rico».

—Isang magandang dalaga sa Nápoles na may tipan sa isang binata na di gusto ng caniyang ama, ay sinungaban nito at ibinulusoc sa bintana pagca,t, ayao siyang pansinin ng casasuay; ang cahabag habag na dalaga,i, patay ng lumagpac.

Hinihingi ng boong bayang parusahan agad ang gayong gauang asal hayop.

—Ang boong binilog bilog ng Teviot sa Escocia, ay pinahirapang masaquit ng mga daga, na di macayanang lipulin ng camay at maapula ang paninira ng pananim. Sa isang pagoacatipon ng mga magsasaca, ipinalagay ng isa sa canila na ang pagcacagayon, ay buhat sa mapilit na pagpatay sa mga letsuza, at comadrejas na mangga ibong catutubong caauay ng mga daga; sa bagay na ito,i, pinagcasisahang ipagtagubilin sa mga tanod ng buquid na huag anhin ang mga ibong mababangis.

TORRECILLA Y C.^a

ESCOLTA, 17.—MANILA

Almacen de tejidos y novedades de Europa.

Se reciben por todos los vapores las últimas novedades de París, en artículos para señoras y caballeros.

Agencia y depósito de la acreditada

Perfumeria del mundo elegante.

GRANTALLER DE CAMISERIA

17.—Escala.—17

Almacen ng sarisaring damit at ng bago,t, bagong uso sa Europa.

Tumatanggap sa lahat ng mga vapor ng mga bago,t, bagong uso sa Paris na nanuol sa pananamit ng mga guinoong babae at guinoong lalaqui.

Pinagbibilhan at quinalalagyan ng bantog sa cagalingang

Mga pabangô ng Mundo elegante.

MALAKUING TALLER NA GAUAAN NANG sarisaring mariquit na baro.

17.—Escala.—17.

EL PATRIOTA

Fábrica de tabacos y cigarrillos

ASUNCION N.º 6, BINONDO (ANTES ILANG-ILANG 10-)

Telefono n.º 223

La bondad y baratura de mis tabacos elaborados (en diferentes menas) cigarrillos y mascadas, lo dice el constante favor que recibo del público que á por fia acude á mi espendio, y las demandas de todas las provincias del Archipiélago, hasta del Extranjero.

Encarecer en esta lo añejo, y excelencia del tabaco Isabela, la elaboracion esmerada, papel superior expresamente encargado, todo es pálido, hasta ocioso decir, porque se recomienda á si mismo y es tan popular ya su fama.

Solo me queda hacer patente en ésta mi eterno agradecimiento á mis impeterritos favorecedores.

Ang buti at camurahan ng mga yari cong tabaco (n iba,t, ibang ayos) cigarrillo at mascada ay pinatotohanan ng ualang licat na pagsisicican ng dumadaló sa aquing tindahan at ng mga hinihingi sa lahat ng provincia nitong Sangcapuluan pati ng taga ibang lupa.

Purihin dito ang sarap at galing ng tabacong Isabela, ang calinisan ng yari, panguleng papel na sadiang ipinagbibilin ay pauang cabughauan at catamaran na lamang ang magsabi, pagca,t, ipinagtatagubilin ng sarili niyang buti at lubhang calat na ang pagcacabantog.

Uala na seong sucat gauin cundi ang ilimbag dito ang ualang hangang pasasalamat sa mga nagpapairag sa aquin

PRECIOS CORRIENTES

	Ps.	Cent.		Ps.	Cént.
Regalias: en cajoncito en 50 cigarres el millar.	12	50	Regalias, 50 tabacos isang cajon ang isang libo	12	50
Idem, en atados, el millar.	10	"	Idem nabibigquis, ang isang libo.	10	"
2.a Habano en cajoncitos de 50 y 100 cigarillos, el millar	7	50	2.a Habano sa cajoncito na 50 at 100 cigarillos, ang isang libo.	7	50
Conchitas en cajoncitos de 50 id. el millar	5	"	Conchitas, sa cajoncito na 50 ang laman ang isang libo.	5	"
3.a Habano en atados en millar.	5	"	Mascadahin 6 tabacos isang bigquis, bauta,t, 100 bigquis.	5	"
Mascadas en atados de 6 cigarros, cada 100 atados.	5	"	Guinayat at minisua bauta,t, libra.	"	15
Picadura y hebra en libras, cada libra.	"	15	Cigarrillos alcoy ang papel guinayat at minisua, 24 ang laman ng caba, ang 100.	1	87 4
Cigarrillos papel alcoy en picadura y en hebra cajetillas de 24 pitillos el 100.	1	87 4	Idem papel china, 100.	"	93 6
Idem papel china el 100 de cajetillas.	"	93 6	ESTANISLAO LEGASPI Y RIVERA.		

IMPRESA DE SANTA CRUZ

DE

D. JOSÉ DE JESÚS Y ROSARIO

EDITOR PROPIETARIO DE *La Lectura Popular*.

20.—CARRIEDO.—20.

IMPRESIONES DE TODAS CLASES

VARIADO SURTIDO

en papelería y efectos de escritorio.

PLATERIA

DE

C. DE ALA

Se admite toda clase de trabajos en el ramo, como frontales, cupones, cálises y demás ornamentos de iglesia; bisutería fina etc. Se dora y platea sobre metales. Y se venden bastones de mando al estilo moderno etc.

Todo ejecutado con especial esmero, arte, prontitud y economía.

Imp. de Santa Cruz, carriedo 20,